

Kıymetli Okurlarımız,

2026 senesinin ikinci sayısı olan 71. sayımızla yeniden karşınızdayız. Malumunuz 2026-2035 dönemi 'Aile ve Nüfus 10 Yılı' ilan edildi. Biz de bu gelişmeyle paralel olarak bu senenin ilk sayısını aile temasına ayırmıştık. Diğer yandan toplumun giderek yaşlanması, engellilikle birlikte yaşlanma olgusunun etkilerini bilimsel olarak ortaya koymayı önemli hale getirmektedir. Bu sayıdaki temayı bu sebeplerle *engelli-yaşlı* olarak belirledik. Bu sayıda *yaşlı ayrımcılığı, işitme engelli bireyler, yaşlılık algısı, yaş dostu kavramı, temel değer yönelimleri, mekânsal yaşlanma örüntüleri, sosyal dışlanma, yaşlı bakımı ve huzurevine yönelik toplumsal algı* konularında yapılan çalışmalara yer veriliyor. Bir kısmı tezlerden, proje çıktılarından ve sahadan alınan verilere dayalı ve disiplinler arası bu çalışmaları, politika yapıcılara, sahadaki uygulayıcılara, alana ve alanyazına yapacağı katkılar açısından önemsedığımızı belirtmek istiyoruz.

Bu sayımızda 8 çalışmaya yer veriyoruz.

İlk çalışma Hasan H. TEKİN ve Yaren TAMSÖZLÜ tarafından birlikte kaleme alınan “*Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Karşı Tutumları: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği*” isimli makaledir. Bu çalışmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutum düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmektedir. Çalışma grubunu, Necmettin Erbakan Üniversitesi Nezahat Keleşoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören sosyal hizmet bölümü öğrencileri (n:176) oluşturmaktadır. Nicel türdeki bu çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak araştırmacılar tarafından oluşturulacak kişisel bilgi formu ve yaşlı ayrımcılığı tutumu ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS (Versiyon 22.0) kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda sosyal hizmet öğrencilerinin aile yapısı, sınıf düzeyi, bir yaşlıyla yaşama durumu, yaşlı odaklı etkinliklerde yer alma durumu, yaşlılığa ilişkin çağrışımları, mezuniyet sonrasında yaşlılık alanında çalışma isteği gibi değişkenlerin öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına karşı tutum düzeylerini anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Sosyal

hizmet lisans eğitim sürecinde yaşlı odaklı ders ve uygulamalara yer verilmesi, öğrencilerin yaşlılarla temas kurabilecekleri uygulamaların artırılması, gençler ile yaşlılar arasındaki etkileşimi güçlendirmeye yönelik akademik ve sosyal faaliyetlere ağırlık verilmesi önerilmektedir.

“İşitme Engelli Bireylerin Öğrenme Ortamlarının Mekânsal, Görsel ve İşitsel Tasarım Gereksinimleri Hakkında Mevzuat Araştırması ve DeafSpace Yaklaşımıyla Öneriler” isimli Gülşen AKIN GÜLER tarafından yapılan çalışma derginin ikinci makalesidir. Çalışmada, öncelikle Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi üzerinden Türkiye’deki mevzuatta işitme engelli bireylerin eğitimi ve eğitim gördükleri bina ve mekân tasarımı ile ilgili düzenlemeler araştırılmıştır ve mevcut mevzuatın işitme engelli bireylerin eğitimiyle ilgili bilgileri içerse de eğitim yapılan bina ve mekânlardaki özel gereksinimlere yönelik yönlendirmenin sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Mevzuattaki bu açığı gidermek için bir adım olarak da işitme engelli bireylerin eğitim binaları ve mekânlarıyla ilgili tasarım önerileri literatüre dayalı olarak görsel iletişim olanaklarının, görsel konforun ve işitsel konforun artırılması hedefleriyle DeafSpace yaklaşımı doğrultusunda ortaya konulmuştur.

Derginin üçüncü makalesi *“Gündüz Bakım Hizmetlerinden Yararlanan Kişilerin Yaşlılık Algıları: Aydın ve Çanakkale Örneği”* ismiyle Betül TAMKOÇ ve Tarık TUNCAY tarafından birlikte yapılan çalışmadır. Bu çalışma, gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan kişilerin yaşlılık algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desende yürütülen çalışmada, verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, Aydın ve Çanakkale illerindeki Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)’ye bağlı gündüz bakım merkezlerinden hizmet alan, 60 yaş ve üzerindeki 17 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yapılmış ve elde edilen veriler MAXQDA 2022 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, yaşlılık algısına ilişkin “sağlık durumu”, “sosyal destek” ve “yaşlanmanın zorlukları” olmak üzere üç ana tema belirlenmiştir. Bulgular, katılımcıların yaşlılık algılarının kişisel özellikleri, sosyal çevreleri, sağlık durumları, ekonomik koşulları, hayata bakış açıları ve aile yapıları gibi çeşitli faktörlere göre farklılık

gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları, gündüz bakım hizmetlerinin kişilerin yaşlanma sürecine yönelik algılarını şekillendirmede etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, yaşlı kişilerin bireysel gereksinimlerine yönelik hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve bakım süreçlerinin sosyal destek mekanizmaları ile daha da güçlendirilmesi önerilmektedir.

Dördüncü makale “*Yaşlanan Toplumun Yükselişi: Yaş Dostu Kavramının Bibliyometrik Analizi*” ismiyle Enes ATAY tarafından İngilizce yapılan çalışmadır. Bu çalışmada, Web of Science (WoS) veri tabanında “yaş dostu” kavramına ilişkin yayımlanan çalışmalar 1996–2024 dönemi için bibliyometrik yöntemlerle incelenmektedir. Yayın eğilimleri, konu kategorileri, yazarlar, kurumlar, ülkeler, atıf örüntüleri ve anahtar kelime ağları analiz edilmiştir. Alanın yapısını ve gelişim yönelimlerini belirlemek için standart bibliyometrik göstergeler ve görselleştirme teknikleri kullanılmıştır. Bulgular, özellikle 2010 sonrasında konuya yönelik akademik ilginin belirgin şekilde arttığını göstermektedir. Anahtar kelime kümeleri, kavramsal tartışmalardan (aktif yaşlanma, sağlıklı yaşlanma) uygulamalı ve politika odaklı temalara (yaş dostu şehirler, yerinde yaşlanma) geçiş olduğunu ortaya koymaktadır. Etki yaratan çalışmaların büyük bölümü yaşlı nüfus oranı yüksek ülkelerden gelmektedir. Çalışma, yaş dostu literatürünün disiplinlerarası niteliğini vurgulamakla birlikte, WoS kapsamının sınırlılıkları nedeniyle bulguların dikkatle yorumlanması gerektiğini belirtmektedir.

Şeyma KUTLU YILMAZ ve Deniz KOÇOĞLU TANYER tarafından birlikte kaleme alınan “*Hemşirelerin Temel Değer Yönelimleri ile Yaşlı Ayrımcılığın İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki*” isimli çalışma derginin beşinci makalesidir. Çalışma, hemşirelerin sahip oldukları evrensellik, iyilikseverlik, güvenlik, uyarılım, geleneksellik, başarı, güç, uyma, hazcılık, öz yönelim gibi temel değer yönelimlerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ile ilişkisini incelemek amacıyla tanımlayıcı ilişkisel tasarımda yapılmıştır. Çalışmada Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği ve Schwartz Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmaya katılan hemşirelerin yaşlılara karşı olumlu tutuma sahip olduğu belirlenmiştir (84,49±8,01). Sosyodemografik özelliklere göre hemşirelerin yaşlı ayrımcılığı tutumunun değişmediği gözlenmiştir. Büyükanne ve büyükbabayla birlikte yaşayanlar

ile büyükanne ve büyükbabasını kaybedenlerin yaşlı ayrımcılığı tutum puanının ($81,80 \pm 7,80$) büyükanne ve büyükbabasıyla yaşamayanlara göre daha olumsuz ($86,80 \pm 7,40$) olduğu görülmüştür. Ayrıca geriatri eğitimi alan hemşirelerin ($85,70 \pm 7,60$) geriatri eğitimi almayanlara ($81,80 \pm 8,10$) göre daha olumlu tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Yol analizi sonuçlarına göre, değer yönelimlerinden evrenselcilik ve uyma alt boyutu yaşlı ayrımcılığı tutumunu olumlu etkilerken hazcılık alt boyutunun ise olumsuz etkilediği saptanmıştır. Sonuç olarak geriatri eğitimi almanın yaşlı ayrımcılığı tutumuyla olumlu yönde bir ilişki gösterdiğinden hizmet içi geriatri eğitimlerine ve sertifika programlarına hemşireler teşvik edilmeli, lisans ve lisansüstü programlarda geriatri eğitimi verilmesi için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Özellikle mezuniyet öncesi ve sonrası dönemde hemşirelerin evrensel değerlerle temasını artıracak ortamlar oluşturulmasının önemine dikkat çekilmektedir.

Derginin altıncı makalesi "*Demografik Yaşlanmayı Haritalamak: Türkiye'nin Mekânsal Yaşlanma Örüntüleri Sosyal Planlama Ve Sosyal Hizmet İçin Ne Anlama Geliyor?*" ismiyle Ertuğrul Murat ÖZGÜR ve Mustafa YAKAR tarafından birlikte kaleme alınan çalışmadır. Çalışma, Türkiye'de hızla yaşlanan nüfusun sosyal hizmet planlamasında mekânsal perspektifin önemini ele almaktadır. Yaşlanma sürecinin sosyal, ekonomik ve politik etkilerinin yanı sıra coğrafi farklılıklar gösterdiği, bu nedenle mekânsal analizlerin sosyal hizmetlerin etkinliği açısından kritik olduğu vurgulanmaktadır. Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve bivariate haritalama tekniği kullanılarak Türkiye'de yaşlı nüfusun mekânsal dağılımı farklı ölçeklerde (İBBS 1-2, il, ilçe ve mahalle/köy) analiz edilmiştir. Bulgular, yaşlı nüfusun dağılışının bölgesel farklılıklar gösterdiğini, hizmet önceliklerinin bu dağılışa göre belirlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle büyükşehirlerde yaşlı bakım hizmetlerinin özel sektör elinde toplandığı, kırsal alanlarda ise bu hizmetlerin yetersiz olduğu tespit edilmektedir. Çalışma, mekânsal adaletin sağlanmasının sosyal hizmetlerin daha adil ve etkili olmasına katkı sağlayacağını göstermektedir. Yaşlanmanın coğrafi paternlerinin belirlenmesi, yaş dostu kentler ve sosyal hizmet stratejileri geliştirmek için önemli bir rehber sunmaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada, sosyal hizmetlerin mekânsal gerçekliklere dayalı planlanmasının, daha sürdürülebilir ve kapsayıcı çözümler üretmeye yardımcı olacağı savunulmaktadır.

“Huzurevinde Yaşayan Yaşlı Bireylerde Sosyal Dışlanma ve Yaşam Doyumu ile Çalışanların Yaşlı Bireylere Karşı Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi” ismiyle Gülçin KURT, Esmâ ATASOY ve Haydar GÜLNAZ tarafından birlikte yapılan çalışma derginin yedinci makalesidir. Bu çalışma huzurevlerinde yaşayan yaşlı bireylerin sosyal dışlanma, yaşam doyumu düzeyi ile huzurevi çalışanlarının yaşlı bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla nicel ve nitel karma yöntem kullanılarak Ankara ilindeki kamu huzurevlerinde yürütülmüştür. Araştırma örneklem grubunu uygun örnekleme yöntemi kullanılarak çalışmaya katılan 100 yaşlı birey ve 50 huzurevi personeli oluşturmuştur. Nicel veri toplama araçları Sosyodemografik Bilgi Formu, Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği, Sosyal Dışlanma Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği’nden oluşmaktadır. Nitel veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları kapsamında huzurevinde çalışan bireylerin yaşlı bireylere karşı tutum düzeyi orta düzeyde ve eğitim düzeyi ile anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Huzurevindeki yaşlı bireylerin çoğunluğu kronik hastalık sahibi ve sunulan sağlık hizmetlerinden genel olarak memnun olduğunu belirtmiştir. Yaşlı bireylerin yaşam doyumu ve sosyal dışlanma düzeyleri “orta” düzeydedir. Bireyin gelir durumu, sağlık algısı ve hemşirelik hizmeti alma durumu ile yaşam doyumu ve sosyal dışlanma puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca yaşlı bireylerin sosyal dışlanma düzeyleri ile yaşam doyumu arasında negatif yönde ilişki olduğu ve maddi yoksunluk, sosyal destek ve ulaşım-fİNansal hizmetleri alt boyutlarının bu ilişkiyi belirlediği bulunmuştur. Araştırma bulguları huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumunun yalnızca sağlıkla değil; sosyal destek, ekonomik durum ve dışlanma düzeyiyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, huzurevi personelinin eğitim düzeyinin yaşlı bireylere yönelik tutumlarını etkilediğini ve bu durumun bakım kalitesine dolaylı katkı sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda huzurevi çalışanlarına yönelik eğitimlerin güçlendirilmesi, sosyal destek ve ekonomik olanakların geliştirilmesi önerilmektedir.

Enes Battal KESKİN tarafından *“Aileden Huzurevine: Türkiye’de Yaşlı Bakımı ve Huzurevlerine Yönelik Toplumsal Algı”* ismiyle yapılan çalışma derginin sekizinci ve son makalesidir. Bu çalışma, Türkiye’de yaşlı bakımı ve huzurevlerinin toplumsal konumunu incelemektedir.

Çalışma, yaşlı bakımının aileden kurumsal bakıma evrilen sürecine odaklanarak huzurevlerine yönelik toplumsal algıyı ortaya koyma amacı taşımaktadır. Huzurevleri üzerine yapılan çok fazla çalışma yapılmasına karşın huzurevi algısının geçmişten bugüne nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koyan çalışmaların sınırlılığı makaleyi önemli kılmaktadır. Bu bağlamda makalenin konusu, yaşlı bireylerin bakım tercihleri ve huzurevlerine yönelik toplumsal algı ile sınırlandırılmıştır. Türkiye’de yaşlı bakımında ailenin yeri ve önemi nedir? Yaşlı bakımında huzurevi tercihi yıllar içerisinde artmakta mıdır? En önemlisi de yaşlı bakımında ailenin yerini alması beklenen huzurevinin toplumsal algıdaki karşılığı nedir? Çalışma, bu sorulara ilgili literatür ve mevcut araştırmalardan elde edilen veriler doğrultusunda yanıt aramaktadır. Çalışma, ikincil verilerin değerlendirilmesine dayalı betimsel bir derlemedir. Çalışma kapsamında kullanılan veriler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın ülke genelini kapsayan araştırmaları başta olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumu’nun ilgili araştırmaları ile üniversite ve akademisyenlerin yaşlı bakımı ve huzurevleri bağlamında yapmış olduğu çalışmalardan elde edilmiştir. Bulgular, Türkiye’de yaşlı bakımının büyük ölçüde aile merkezli olduğunu göstermektedir. Huzurevi yaşamını tercihte temel motivasyon aileye yük olmama kaygısı iken, profesyonel bakım alma ve akranlarla birlikte yaşama arzusu gerekçeler arasında yer almaktadır. Nihayetinde bu çalışma yaşlı bakımında huzurevlerinin artan oranına rağmen Türkiye’de huzurevlerine yönelik mesafeli bir toplumsal algının devam ettiğini göstermektedir.

Çalışmaların faydalı olması temennisiyle iyi okumalar, selamlar...

Doç. Dr. Olgun GÜNDÜZ
Baş Editör